

POSTANOWIENIE

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej 19 kwietnia 2023 r.,
w sprawie **M.G., M.W., P.K.**,
uniewinnionych od zarzutu popełnienia czynu z art. 212 § 1 k.k.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżycielki prywatnej A.G.
od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach
z dnia 22 lipca 2022 r., sygn. akt II Ka 317/22,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Siedlcach
z dnia 22 grudnia 2021 r., sygn. akt II K 15/20,

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć oskarżycielkę prywatną kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Siedlcach z dnia 22 grudnia 2021 r., sygn. II K 15/20, **M.G. i M.W.** zostały uniewinnione od zarzutów popełnienia czynów z art. 212 § 1 k.k., które miały polegać na tym, że (co do M.G.) w dniu 7 stycznia 2020 r. zniesławiała A.G. przed Prezydentem Miasta S. i jego pracownikami w ten sposób, że w sporządzonym i podpisanym przez siebie piśmie, zatytułowanym „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] z dnia 7 stycznia 2020r.”, złożonym w Urzędzie Miasta S. w dniu 8 stycznia 2020 r. pomówiła ją o „samowolne dokonanie skreśleń po jednej osobie” z kart do głosowania na

przedstawicieli rady rodziców do komisji wybierającej kandydata na dyrektora szkoły, a zatem o fałszowanie głosów, a jej czyn naraził ją na utratę dobrego imienia, nieposzlakowanej opinii i zaufania potrzebnych do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz prowadzenia przez oskarżycielkę prywatną działalności; (co do M.W.) w dniu 7 stycznia 2020 r. znieśliła A.G. przed Prezydentem Miasta S. i jego pracownikami w ten sposób, że w podpisanym przez siebie piśmie, zatytułowała} m „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] z dnia 7 stycznia 2020r.”, złożonym w Urzędzie Miasta S. w dniu 8 stycznia 2020 r. pomówiła ją o „samowolne dokonanie skreśleń po jednej osobie” z kart do głosowania na przedstawicieli rady rodziców do komisji wybierającej kandydata na dyrektora szkoły, a zatem o fałszowanie głosów, a jej czyn naraził ją na utratę dobrego imienia, nieposzlakowanej opinii i zaufania potrzebnych do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz prowadzenia przez oskarżycielkę prywatną działalności, a nadto **P.K.** został uniewinniony od zarzutu popełnienia czynu z art. 212 § 2 k.k., polegającego na tym, że w dniu 9 stycznia 2020 r. znieśliła A.G. przed rodzicami i nauczycielami Szkoły [...] nr [...] w S. za pomocą środków masowego komunikowania się w ten sposób, że poprzez pocztę elektroniczną na portalu [...] w wiadomości rozesłanej do rodziców i nauczycieli wskazanej szkoły pomówił A.G. o „samowolne dokonanie skreśleń po jednej osobie” z kart do głosowania na przedstawicieli rady rodziców do komisji wybierającej kandydata na dyrektora szkoły, a zatem o fałszowanie głosów, który to czyn naraził ją na utratę dobrego imienia, nieposzlakowanej opinii i zaufania potrzebnych do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz prowadzenia przez oskarżycielkę prywatną działalności.

Od tego wyroku apelację złożył pełnomocnik oskarżycielki prywatnej, zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, polegający na:
 1. nieprzyjęciu, że oskarżeni w popełnieniu zarzucanych im czynów działali wspólnie i w porozumieniu, obejmując zamiarem realizację znamion przestępstwa z art. 212 § 2 w zb. z art. 212 § 1 w zw. z art. 11 § 2 k.k., z uwzględnieniem przyjętego podziału ról, polegającego na sporządzeniu i

- podpisaniu przez M.G. i M.W. pisma zatytułowanego „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] w dn. 7 stycznia 2020 r.”, zawierającego zarzuty znieślawiające A.G., w tym zarzut dokonywania samowolnych skreśleń na kartach do głosowania oddanych na zebraniu rodziców w dniu 20 grudnia 2019 r., złożeniu go przez M.W. w Urzędzie Miasta S. w dniu 8 stycznia 2020 r., a także przesłaniu go za pomocą portalu [...] przez P.K. w ten sposób, że z jego treścią mógł zapoznać się potencjalnie nieograniczony, szerszy krąg osób, co miało wpływ na treść orzeczenia, ponieważ prawidłowe ustalenie tych okoliczności, które z przeprowadzonych dowodów wprost wynikały, uzasadniałoby objęcie konstrukcją współsprawstwa wszystkich zarzucanych oskarżonym zachowań;
2. nieprzyjęciu, że M.G., M.W. i P.K. podczas zebrania rodziców w dniu 7 stycznia 2020 r. podnosili, a także przez aklamację przyjęli jako fragment treści pisma zatytułowanego „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] w dn. 7 stycznia 2020 r.” zarzut, że A.G. dokonywała samowolnych skreśleń na kartach do głosowania oddanych na zebraniu rady rodziców w dniu 20 grudnia 2019 r., co miało wpływ na treść orzeczenia, ponieważ w wypadku dokonania takich ustaleń uzasadnione byłoby skazanie powyższych osób za czyn z art. 212 § 1 k.k. polegający na podniesieniu, a nie tylko rozgłoszeniu znieślawiającego A.G. zarzutu o opisaney wyżej treści;
 3. naruszenie prawa materialnego, tj.:
 1. art. 212 § 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie, mimo iż z ustalonego przez sąd I instancji stanu faktycznego wynika, że M.G. i M.W. rozgłosiły znieślawiający A.G. zarzut dokonywania skreśleń na kartach do głosowania oddanych na zebraniu rady rodziców w dniu 20 grudnia 2019 r. poprzez wprowadzenie go do treści pisma zatytułowanego „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] w dn. 7 stycznia 2020 r.”, podpisanie go, a następnie złożenie go przez M.W. w Urzędzie Miasta S. w dniu 8 stycznia 2020 r., przy czym działały ze świadomością nieprawdziwości tego zarzutu;

2. art. 212 § 2 w zw. z § 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie, mimo iż z ustalonego przez Sąd I instancji stanu faktycznego wynika, że P.K. rozgłosił zniesławiający A.G. zarzut dokonywania skreśleń na kartach do głosowania oddanych na zebraniu rady rodziców w dniu 20 grudnia 2019 r. poprzez przesłanie pisma zatytułowanego „Protokół z zebrania Rady Rodziców przy Szkole [...] nr [...] im. [...] w dn. 7 stycznia 2020 r.” za pomocą portalu [...] w ten sposób, że z jego treścią mógł zapoznać się potencjalnie nieograniczony, szerszy krąg osób, tj. posługując się nim jako środkiem masowego komunikowania, przy czym działał ze świadomością nieprawdziwości tego zarzutu.

Na podstawie powyższych zarzutów skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 22 lipca 2022 r., sygn. II Ka 317/22, zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Kasację od tego orzeczenia złożył pełnomocnik oskarżycielki prywatnej, zarzucając rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k., polegające na nierozważeniu (nierozpoznaniu) wszystkich zarzutów zawartych w apelacji pełnomocnika oskarżycielki prywatnej z 28 marca 2022 r., co nastąpiło poprzez:

1. bezzasadne pominięcie, tj. nierozważenie merytoryczne zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych postawionego w punktach Ia i Ib apelacji i oparcie rozstrzygnięcia na pomijającym istotę zarzutu:
 1. bezpodstawnym przyjęciu, jakoby w analizowanej sprawie konieczne było zakwestionowanie w środku odwoławczym dokonanej przez sąd I instancji oceny dowodów, ponieważ sąd I instancji za podstawę swych rozważań przyjął uznane za wiarygodne wyjaśnienia oskarżonych, w których nie przyznali się do popełnienia zarzuconych im czynów i przedstawili własną wersję zdarzenia, mimo iż okoliczności przedmiotowe czynów zarzucanych prywatnym aktem oskarżenia oraz zamiar określonego postąpienia z zaprotokołowanym, zniesławiającym zarzutem były bezsporne, natomiast nieprzyznanie

się do istnienia porozumienia co do wszystkich zachowań wszystkich osób oskarżonych, wskazanych obszernie w zarzucie apelacyjnym, które nie było ujęte w opisie czynu zawartym w prywatnym akcie oskarżenia, dla nieustalenia tego faktu było irrelewantne;

2. bezpodstawnym utożsamieniu ustaleń faktycznych z oceną prawną czynu poprzez przyjęcie, że skuteczne zakwestionowanie braku ustalenia przez Sąd Rejonowy działania przez oskarżonych w warunkach porozumienia nie wpływa na ustalenie tegoż sądu „o działaniu oskarżonych w granicach prawa”;
3. bezpodstawnym przyjęciu, że z uwagi na to, że „treść aktu oskarżenia złożonego w tej sprawie wyznacza granice rozpoznania sprawy”, nie jest możliwe uzupełnienie opisu czynu w wyroku o dodatkowe elementy zachowania ujawnione w toku postępowania dowodowego na rozprawie, mimo iż stanowią one fragmenty tego samego czynu w znaczeniu prawnokarnym, utożsamiającym z czynem zdarzenie o charakterze historycznym, które to przekonanie pozostaje w rażącej sprzeczności z regułami ustalania zakresu oskarżenia, wskazanymi w art. 14 i art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., z uwzględnieniem art. 398 i 399 k.p.k.;
4. bezpodstawnym pominięciu w rozstrzygnięciu, manifestującym się w brakach w argumentacji wyroku sądu II instancji, zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych wskazującego na szereg przeprowadzonych dowodów i oparciu polemicznej ze skarżącym tezy na wskazaniu, że analiza treści protokołu zebrania rodziców w dniu 7 stycznia 2020 r. „prowadzi jedynie do wniosku, że na zakończenie zebrania doszło do odczytania protokołu”, a nie przyjęciu go przez aklamację — co wynika z przywołanych w apelacji dowodów;
2. bezzasadne pominięcie, tj. nierozważenie merytoryczne wskazanych w punktach 2a i 2b apelacji zarzutów obrazy prawa materialnego, które miały alternatywny, aczkolwiek aktualny niezależnie od uwzględnienia przez sąd odwoławczy zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych charakter, poprzez wskazanie, że „przy niekwestionowanych przez pełnomocnika ustaleniach faktycznych, które zostały przyjęte przez Sąd Rejonowy jako podstawa do

wydania wyroku uniewinniającego, zarzuty obrazy przepisu art. 212 kk są bezskuteczne i nie ma potrzeby dokonywania głębszej analizy ich treści”, co było oparte na oczywiście błędnej tezie, że konstrukcja apelacji jest wadliwa, „(...) bowiem w wypadku kwestionowania kwalifikacji prawnej czynu zarzut obrazy prawa materialnego można postawić tylko wówczas, gdy skarżący nie podważa ustaleń faktycznych związanych z tą kwalifikacją, gdyż jeżeli nieprawidłowe są ustalenia faktyczne, na podstawie których sąd dokonał kwalifikacji prawnej czynu, to błędem pierwotnym jest błąd w ustaleniach faktycznych, a jego następstwem - wadliwa kwalifikacja prawna i w takiej sytuacji skarżący powinien podnieść wyłącznie zarzut błędu w ustaleniach faktycznych”, które to naruszenie stanowiło jednocześnie *implicite* naruszenie art. 436 k.p.k., polegające na bezpodstawnym ograniczeniu rozpoznania, i to wyłącznie pozornego, co wskazano powyżej w punkcie 1 lit. a-d, środka odwoławczego tylko do niektórych uchybień, podniesionych przez stronę lub podlegających uwzględnieniu z urzędu, ponieważ rozpoznanie, w istocie jedynie pozorne, zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, który to zarzut został obszernie uargumentowany jako tzw. błąd braku w apelacji w tym zakresie nie było wystarczające do wydania orzeczenia, a rozpoznanie pozostałych uchybień nie było przedwczesne lub bezprzedmiotowe dla dalszego toku postępowania, co mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, ponieważ prawidłowe rozpoznanie apelacji skutkowałoby:

1. koniecznością rozstrzygnięcia merytorycznego postawionego w niej zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, w konsekwencji zaś przyjęcia, że sąd I instancji dokonał ustaleń faktycznych obarczonych tzw. błędem braku, polegającym na niepoczynieniu wynikającego z przeprowadzonego postępowania dowodowego ustalenia, że oskarżeni działali wspólnie i w porozumieniu co do wszystkich zachowań objętych postępowaniem wyznaczonych ramami zdarzenia faktycznego, przy czym jednym z nich było także podniesienie i przyjęcie przez aklamację znieślawiającego oskarżycielkę prywatną zarzutu, co stanowi element tego samego czynu w sensie normatywnym, zakodowanym w art. 11 § 1 k.k., co uzasadniało

odpowiedzialność karną wszystkich oskarżonych na podstawie art. 212 § 2 w zw. z § 1 w zb. z art. 212 § 1 w zw. z art. 11 § 2 k.k.;

2. koniecznością rozstrzygnięcia merytorycznego postawionego w niej zarzutu obrazy prawa materialnego, w konsekwencji zaś przyjęcia, że sąd I instancji naruszył prawo materialne nawet w wypadku nieprzyjęcia ustalenia opisanego powyżej w punkcie 1, ponieważ zachowania wszystkich oskarżonych realizowały samoistnie znamiona odpowiednio przestępstw z art. 212 § 1 k.k. (w odniesieniu do oskarżonych M.G. i M.W.) oraz art. 212 § 2 w zw. z § 1 k.k. (w odniesieniu do oskarżonego P.K.), ponieważ stanowiły rozgłoszenie zniesławiającego zarzutu, co w obliczu konieczności zachowania reguły *ne peius* opisanej w art. 465 § 1 k.p.k. skutkowałoby wydaniem przez Sąd Okręgowy w Siedlcach wyroku uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Siedlcach z 22 grudnia 2021 r., sygn. II K 15/20 i przekazanie sprawy do rozpoznania temu sądowi w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

W konsekwencji autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Siedlcach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pisemnej odpowiedzi na kasację obrońca oskarżonych wniósł o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście bezzasadna, wobec czego podlegała oddaleniu w trybie przewidzianym w art. 535 § 3 k.p.k. Nie dochodzi bowiem do naruszenia reguł rzetelnej kontroli instancyjnej (art. 433 § 2 i art. 457 § 3 k.p.k.) w sytuacji, w której złożony środek zaskarżenia był wprawdzie przedmiotem dostatecznej analizy, lecz jej wyniki nie sprostwały oczekiwaniom strony. Takie uwarunkowania wystąpiły w realiach niniejszej sprawy, gdyż żaden z zarzutów sformułowanych w apelacji pełnomocnika oskarżycielki prywatnej nie został, wbrew przyjętemu w kasacji założeniu, zignorowany w toku postępowania odwoławczego.

Na wstępie odnieść się należy do rozważań w aspekcie wzajemnej koegzystencji zarzutów określonych w art. 438 § 1 pkt 1 i 3 k.p.k., zwięzłych sytuacji, która nie uzasadnia połączenia dwóch zarzutów odwoławczych bez wskazania, że zarzut drugi byłby zarzutem alternatywnym, stawianym na wypadek nieuwzględnienia zarzutu głównego. W takim układzie procesowym zarzutem głównym jest zawsze zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, a zarzutem alternatywnym – zarzut obrazy prawa materialnego. Stawianie zarzutów alternatywnych jest dopuszczalne, z uwagi na obowiązującą w procedurze karnej prekluzję w odniesieniu do formułowania dodatkowych zarzutów apelacyjnych. Skarżący nie może w trakcie postępowania odwoławczego podnieść dodatkowego zarzutu naruszenia prawa materialnego w sytuacji, gdy sąd odwoławczy nie dopatruje się zarzucanego w środku odwoławczym błędu w ustaleniach faktycznych dokonanych przez sąd I instancji. Ramy czasowe do podniesienia określonego zarzutu przewidziane są bowiem w terminach zawitych dla wniesienia środków odwoławczych (art. 445 § 1 i art. 460 w zw. z art. 122 § 2 k.p.k.), stąd dopuszczalna jest praktyka podnoszenia na wypadek nieuwzględnienia konkretnego zarzutu innego, który w łącznym ujęciu nie znajduje racji bytu. Tak też uczynił *in casu* apelujący, co jednakowoż sąd odwoławczy miał na uwadze. Rozpoznał przecież merytorycznie oba zarzuty.

Zgodzić się trzeba z sądem II instancji, że zarzut obrazy prawa materialnego, odnoszący się do kwalifikacji prawnej czynu, można postawić tylko wówczas, gdy skarżący nie podważa ustaleń faktycznych związanych z tą kwalifikacją. Jeżeli bowiem kwestionowane są ustalenia faktyczne, stanowiące postawę kwalifikacji prawnej czynu, to błędem pierwotnym będzie zawsze błąd odnoszący się do tychże ustaleń, a dopiero jego następstwem wadliwa kwalifikacja prawna. W stosunku do orzeczenia w przedmiocie odpowiedzialności za jeden czyn może zostać postawionych kilka różnych zarzutów, jeżeli dotyczą różnych uchybień, np. zarzut obrazy prawa materialnego co do nieorzeczenia obligatoryjnego środka karnego, zarzut obrazy przepisów procesowych co do niezasadnego oddalenia wniosku dowodowego i zarzut rażącej niewspółmierności kary. Ten ostatni przykład, w przeciwieństwie do przytoczonego przez autora kasacji, obrazuje odmiennosc

punktu odniesienia poszczególnych zarzutów i związaną z tym kwestię dopuszczalności ich jednoczesnego podniesienia.

Przechodząc do kwestii spełnienia powinności rzetelnego zbadania zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych nie można nie zauważyć, że sąd II instancji jasno zdefiniował przyczyny jego niepodzielenia. Wskazał, że przedmiotowy zarzut nie dotyczył istoty ustaleń, które stanowiły punkt wyjściowy dla oceny prawnej zarzucanych oskarżonym zachowań. Nie dezawuował zatem tego, że oskarżeni działali w granicach prawa (rzetelny zapis przebiegu zebrania i podniesionych zarzutów, podpisanie protokołu obrazującego rzeczywisty przebieg zebrania, udostępnienie prawdziwej informacji o przebiegu zebrania) i nie podnosił przy tym wadliwości przeprowadzonej oceny dowodów, konsekwencją czego z reguły stanowi błąd w ustaleniach stanu faktycznego sprawy. Sąd *ad quem* był natomiast niewątpliwie zobligowany do oceny przedmiotowego zarzutu w stopniu określonym w art. 433 § 1 k.p.k., z czego się wywiązał. Analogicznie w przypadku drugiego z alternatywnie postawionych zarzutów dotyczącego obrazy prawa materialnego, brak jest podstaw do przyjęcia, by pozostał poza zakresem merytorycznej kontroli. Nie wypowiedział się wprawdzie sąd II instancji w tym zakresie w szczególnie rozbudowany sposób, co jednak nie oznacza, że w realiach tej konkretnej sprawy doszło do naruszenia standardów kontroli odwoławczej. Oczywiście jest bowiem to, że skoro nie był kwestionowany „trzon” ustaleń, będący podstawą prawnokarnej oceny zachowania oskarżonych, to trudno przyjąć, by doszło do obrazy prawa materialnego, gdy wyprowadzone wnioski o braku realizacji znamion przestępstw zniesławienia odpowiadały tym realiom, które wynikały z przeprowadzonej przez sąd I instancji oceny materiału dowodowego.

W konsekwencji uznać należało, że kontrola zainicjowana wniesieniem apelacji w niniejszej sprawie nie była obarczona podniesioną w kasacji wadliwością, co czyniło sformułowane zarzuty bezzasadnymi w stopniu oczywistym. Z tych przyczyn kasacja podlegała oddaleniu w trybie przewidzianym w art. 535 § 3 k.p.k., a na podstawie art. 637a w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. orzeczono o kosztach postępowania kasacyjnego.

